

Dr hab. n. med. Przemysław Pacan
Katedra Psychiatrii
Zakład Psychiatrii Konsultacyjnej
i Badań Neurobiologicznych
Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich
we Wrocławiu

Wrocław, 01.06.2015 r.

RECENZJA

Rozprawy pracy doktorskiej lekarza medycyny Pawła Rodzińskiego

pt. *„Redukcja myśli samobójczych w toku intensywnej psychoterapii u pacjentów z zaburzeniami nerwicowymi, behawioralnymi lub zaburzeniami osobowości”*

Fenomen samobójstwa już od starożytności intrygował i był przedmiotem rozważań filozofów, choćby wspomnieć Sokratesa czy Platona. Na przestrzeni wieków samobójstwo pozostawało w obszarze zainteresowań filozofów, a następnie i teologów. Przełom XIX i XX wieku to rozwój nowych dyscyplin naukowych, socjologii i psychologii. Dla tych nauk w sposób oczywisty samobójstwo stało się przedmiotem obserwacji. Émile Durkheima w swoim dziele „Samobójstwo” z 1897 r., należącym do klasyki socjologii, dokonał analizy samobójstwa w kontekście więzi społecznej. W rozdziale „Samobójstwo i stany psychopatyczne” rozpatrywał samobójstwo również w kontekście dyspozycji organiczno-psychicznych.

Wraz z pojawieniem się i rozwojem psychiatrii samobójstwo postrzegane było i jest w kontekście zdrowia psychicznego, również jako objaw psychopatologii. Dla lekarza psychiatry, psychologa klinicznego i psychoterapeuty ocena ryzyka samobójstwa oraz skuteczne przeciwdziałanie zarówno farmakologiczne, jak i psychoterapeutyczne pozostają jednym z podstawowych elementów umiejętności zawodowych.

Pracę doktorską stanowi cykl czterech prac badawczych opublikowanych w Psychiatrii Polskiej Online First.

Są to prace:

1. *Redukcja myśli samobójczych u pacjentów poddanych psychoterapii w dziennym oddziale leczenia nerwic i zaburzeń behawioralnych a występujące u nich przed rozpoczęciem hospitalizacji cechy osobowości nerwicowej.*

2. *Redukcja myśli samobójczych u pacjentów poddanych psychoterapii w dziennym oddziale leczenia nerwic i zaburzeń behawioralnych a zgłaszane przed rozpoczęciem hospitalizacji objawy nerwicowe.*
3. *Zmiany w profilu osobowości nerwicowej wiążące się z redukcją myśli samobójczych u pacjentów poddanych psychoterapii w dziennym oddziale leczenia nerwic i zaburzeń behawioralnych.*
4. *Zmiany nasilenia objawów nerwicowych wiążące się z redukcją myśli samobójczych u pacjentów poddanych psychoterapii w dziennym oddziale leczenia nerwic i zaburzeń behawioralnych.*

Recenzję opracowano w oparciu o przedstawiony maszynopis pracy doktorskiej pt. ***„Redukcja myśli samobójczych w toku intensywnej psychoterapii u pacjentów z zaburzeniami nerwicowymi, behawioralnymi lub zaburzeniami osobowości”*** obejmujący 143 strony. Praca została przygotowana w strukturze numerowanych rozdziałów i zawiera: wprowadzenie, hipotezy badawcze, metodykę badań, podsumowanie wyników, wnioski, piśmiennictwo, streszczenie w języku polskim i angielskim oraz wyżej wymienione publikacje składające się na dysertację. W maszynopisie zawarto również oświadczenia wszystkich współautorów opublikowanych prac wyrażających zgodę na przedłożenie przez Doktoranta wymienionych prac jako części pracy doktorskiej w formie spójnego zbioru artykułów opublikowanych w czasopismach naukowych oraz oświadczenia, iż samodzielna i możliwa do wyodrębnienia część wymienionych prac wykazuje indywidualny wkład Doktoranta przy opracowaniu koncepcji, wykonywaniu części eksperymentalnej, opracowaniu i interpretacji wyników tych prac. Maszynopis zawiera również aneksy w formie wykresów i tabeli zbiorczej przedstawiającej wyniki oraz spis użytych skrótów.

Doktorant w swojej dysertacji podjął się analizy istotnego problemu, jakim są myśli samobójczych u pacjentów poddanych psychoterapii grupowej w Oddziale Dziennym. Postawił sobie za cel ocenę związku określonych cech osobowości oraz objawów nerwicowych jako czynnika diagnostycznego przy szacowaniu nasilenia myśli samobójczych oraz ocenę wpływu psychoterapii grupowej na redukcję myśli samobójczych.

W swoich pracach Doktorant w sposób przemyślany formułuje hipotezy badawcze. Badanie zostało przeprowadzone z użyciem właściwych narzędzi badawczych Kwestionariusza objawowego KO„O” i Kwestionariusza osobowości nerwicowej KON-2006. Pozostaje pewien niedosyt, iż w rozdziale Metodyka Badania nie znalazło się chociaż kilka zdań przybliżających czytelnikowi używane narzędzia badawcze, tym bardziej że zostały one

opracowane w Katedrze Psychoterapii Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego. Można było również oczekiwać, że wykorzystane Kwestionariusze znajdą się w formie aneksów do dysertacji.

Analiza statystyczna została przeprowadzona starannie z użyciem prawidłowo dobranych narzędzi. Przedstawione wyniki weryfikują stawiane hipotezy.

Uzyskane wyniki wskazują między innymi, które cechy osobowości i objawy nerwicowe są niekorzystne prognostycznie, co zmniejsza skuteczność psychoterapii w redukcji myśli samobójczych.

Również uzyskane wyniki potwierdzają skuteczność intensywnej psychoterapii, która prowadzi do zmniejszenia nasilenia objawów zaburzeń nerwicowych i neurotycznych cech osobowości przy jednoczesnej redukcji myśli samobójczych. Co ważne Doktorant do uzyskanych wyników dotyczących skuteczności psychoterapii podchodzi ostrożnie i krytycznie, pamiętając że w odróżnieniu od leku nie ma wystandaryzowanego psychoterapeuty. Zawsze relacja psychoterapeuty pacjent/pacjenci ma charakter indywidualny i niepowtarzalny na co w publikacji zwrócono uwagę „istotne dla poprawy w zakresie myśli samobójczych mogły być także czynniki interpersonalne, unikalne w psychoterapii grupowej” (str. 92).

Doktorant wyciąga poprawne wnioski z uzyskanych wyników, że mogą pozwalać na trafniejszą klasyfikację pacjentów z zaburzeniami nerwicowymi, behawioralnymi lub zaburzeniami osobowości do psychoterapii i jednocześnie mogą umożliwiać ukierunkowanie pacjenta na określone oddziaływania psychoterapeutyczne.

Każda z publikacji ma typowy układ: wstęp, cel pracy, materiał i metoda, wyniki, dyskusja i wnioski.

W badaniu, w oparciu o które przygotowano zamieszczone w dysertacji publikacje wzięło udział 680 pacjentów leczonych w Oddziale Dziennym. W każdej publikacji ta sama grupa pacjentów była grupą poddaną opisowi i analizie. W wymienionych publikacjach w tekście znajdujemy informację, iż badaniem objęto 473 kobiety i 207 mężczyzn. Istnieje jednak niezgodność między liczbą mężczyzn i kobiet opisaną w tekście, a liczbą mężczyzn i kobiet podawaną w tabelach. Z tabel zmieszczonych w publikacjach wynika, że w badaniu wzięło udział 461 kobiet i 219 mężczyzn.

W artykułach czytamy (str. 29, 48, 64, 85-86) „Niewielka część pacjentów korzystała równocześnie z psychofarmakoterapii”... „w grupie 169 pacjentów z lat 2008-2011 odsetek badanych korzystających z leków przeciwdepresyjnych lub uspokajających w tym samym oddziale wynosił zaledwie 3%”. Akapit ten jest niejednoznaczny, nie zawiera informacji jaki

było odsetek pacjentów przyjmujących leki przeciwdepresyjne i/lub uspokajające w grupie wszystkich 680 badanych osób. Jeśli grupa zażywająca leki była niewielka, powstaje pytanie dlaczego nie przyjęto za kryterium wyłączenia przyjmowanie leków? Badana grupa byłaby bardziej homogenna.

Przegląd piśmiennictwa jest obszerny, w większość obejmuje aktualne doniesienia z kilku ostatnich lat, co świadczy o zaznajomieniu się Doktoranta z badaną tematyki i pozwalało na krytyczną dyskusję uzyskanych wyników. W pierwszej publikacji piśmiennictwo zawiera 42 pozycje; w drugiej 40 pozycji; w trzeciej 69 pozycji; w czwartej 50 pozycji. W pierwszej z publikacji, str. 25 dysertacji, cytowane pozycje [1, 2] są autocytowaniami i należałoby oczekiwać informacji, że są to wyniki badań własnych. Jednocześnie, przy braku publikacji innych autorów, należałoby to zaznaczyć w tekście, tym bardziej że mogłoby to podkreślać nowatorski charakter własnych badań. Podobnie na str. 39 dysertacji cytowane pozycje [2, 38]; str. 44 (przedostatni akapit) cytowana pozycja [12]; str. 94 cytowane pozycje [29, 50].

W tekście dysertacji pojawia się zwrot „poprawa w zakresie myśli samobójczych” (np. str. 10 – drugi akapit; str 32 – drugi akapit), który wydaje się niezręczny. Proponowałbym stosowanie zwrotu redukcja (pojawiający się w tekście) lub zmniejszenie się nasilenia myśli samobójczych. Również zwrot „leczenie myśli samobójczych” (np. str. 6 – drugi akapit), jest skrótem myślowym i wydaje się być również niezręcznym. Leczyć możemy przyczyny myśli samobójczych, leczenie może zmierzać do redukcji czy ustąpienia myśli samobójczych.

Zawarte w recenzji uwagi, przede wszystkim mają charakter redakcyjny i nie umniejszają merytorycznej wartości dysertacji. Przedłożona praca doktorska świadczy o umiejętnościach planowania i prowadzenia przez Doktoranta badań naukowych oraz opracowania uzyskanych wyników.

Wnioskuje do Wysokiej Rady Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego Collegium Medicum o dopuszczenie Doktoranta do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Dr hab. n. med. Przemysław Pacan
specjalista psychiatra
8773478